

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/362416355>

IZVEŠTAVANJE O ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE U SEKTORU I –USLUGE SMEŠTAJA I ISHRANE SA BEOGRADSKE BERZE

Conference Paper · May 2022

DOI: 10.7251/BLCZB2201091M

CITATIONS

2

READS

22

3 authors:

Aleksandra Mitrovic
University of Kragujevac

47 PUBLICATIONS 156 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Snezana Knezevic
University of Belgrade

82 PUBLICATIONS 605 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Marko Milašinović
University of Kragujevac

37 PUBLICATIONS 137 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Ranking of bidders and financial services [View project](#)

Machine learning and artificial intelligence for efficient and effective risk prevention in financial services [View project](#)

IZVEŠTAVANJE O ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE U SEKTORU I – USLUGE SMEŠTAJA I ISHRANE SA BEOGRADSKE BERZE

Aleksandra Mitrović¹, Snežana Knežević², Marko Milašinović³

SAŽETAK

Korisnici finansijskih izveštaja često su u prilici da, zbog sve aktuelnije teme ulaganja u zaštitu životne sredine, žele sagledati informacije o preduzećima u tom polju. Samim tim, značaj izveštavanja o zaštiti životne sredine i ulaganju u iste, dolazi do još većeg izražaja. Cilj rada je razmatranje specifičnosti izveštavanja o zaštiti životne sredine, sa posebnim fokusom na sektor I - usluge smeštaja i ishrane, preduzeća listiranih na Beogradskoj berzi. Metode istraživanja korišćene prilikom prikaza teorijskih stavova i učinjenih praktičnih istraživanja su metoda analize i isinteze, metoda sadržaja dokumenata i statistička metoda obrade podataka. Analizom rezultata istraživanja utvrđeno je da preduzeća koja posluju u okviru sektora I - usluge smeštaja i ishrane sa Beogradske berze uglavnom ne izveštavaju o zaštiti životne sredine u godišnjim izveštajima. Otvorena pitanja iskazana kroz budućnost razvoja predmeta istraživanja mogu poslužiti za dalje analize i razvoj posmatrane oblasti.

KLJUČNE REČI: *izveštavanje, zaštita životne sredine, I - usluge smeštaja i ishrane.*

ABSTRACT

Users of financial reports often have the opportunity to look at information about companies in this field due to all current topics of environmental investments. Therefore, the importance of reporting in environmental protection and investment in them becomes even more important. The aim of this

1 Doc. dr Aleksandra Mitrović, Fakultet za hotelijerstvo i turizam u Vrnjačkoj Banji, Vrnjačka Banja, e-mail: aleksandra.stankovic@kg.ac.rs

2 Prof. dr Snežana Knežević, Fakultet organizacionih nauka, Beograd, e-mail: snezana.knezevic@fon.bg.ac.rs

3 Msc Marko Milašinović, Fakultet za hotelijerstvo i turizam u Vrnjačkoj Banji, Vrnjačka Banja, e-mail: marko.milasinoVIC@kg.ac.rs

paper is to consider the specifics of reporting in environmental protection, with a special focus on the sector I - accommodation and food services, companies listed on the Belgrade Stock Exchange. The research methods used in presenting theoretical views and practical research are the method of analysis and synthesis, the method of document content and the statistical method of data processing. The analysis of the research results showed that the companies operating within the sector I - accommodation and food services from Belgrade Stock Exchange generally do not report on environmental protection in their annual reports. Open questions expressed through the future development of the subject of research can be used for further analysis and development of the observed area.

KEY WORDS: *reporting, environmental protection, I - accomodation and food services.*

1. UVOD

Zaštita životne sredine predstavlja nesumnjivo veliki izazov, kako na mikro, tako i na makro nivou. Odnos preduzeća prema životnoj sredini počeo je da se menja krajem osamdesetih godina dvadesetog veka, i to u okviru preduzeća koja predstavljaju najveće zagađivače prirode (Todorović, 2021). Kako Janjić i Jovanović (2015) ističu „problematika zaštite životne sredine, odnosno uticaja preduzeća na životnu sredinu postaje jedan od dominantnih faktora mogućeg poslovnog rizika u svim oblastima ljudskih aktivnosti usled stalnog pogoršavanja opšteg stanja životne sredine i jačanja odgovornosti za nastale ekološke štete”. Iz godine u godinu se sve više govori o zaštiti životne sredine (Srebro et al., 2021) i uvode se različite mogućnosti za rešavanje ovog problema na svim nivoima upravljanja. Počevši od države, koja kroz pravnu regulativu definiše ovo polje, pa preko nižih nivoa vlasti, ali i na nivou preduzeća i pojedinaca kao aktera. Stokholmskom deklaracijom (*Stockholm Declaration on the Human Environment*) iz 1972. godine uveden je pojam prava na zdravu životnu sredinu (Mitrović et al., 2019). Preduzeća različitih delatnosti ulažu više ili manje u zaštitu životne sredine i o tome isto tako i izveštavaju. S obzirom na značaj definisanog problema, ovaj rad se bavi analizom zaštite životne sredine u sektoru I - usluge smeštaja i ishrane preduzeća čije su akcije listirane na Beogradskoj berzi. Naime, preduzeća iz sektora I su akcionarska društva čije akcije su dostupne za trgovanje preko Beogradske berze, i od velikog je značaja sagledati da li izveštavanju o zaštiti životne sredine, kao sve aktuelnijoj temi i problemu koji se javlja prilikom nevođenja brige o zaštiti životne sredine. Posledice mogu biti ogromne, te je i značaj predmeta istraživanja time još i više naglašen. Tako se može govoriti o istraživanju Obradović et al. (2021), koji su se bavili ispitivanjem adekvatnosti informacija o segmentima kotira-

nih društava u Republici Srbiji i Republici Hrvatskoj, kao i utvđivanjem da li postoje veze između obima obelodanjenih finansijskih informacija o segmentima i veličine preduzeća, i karaktera revizorske kuće. Između ostalog, oni su utvrdili da akcionarska društva sa većom vrednošću ukupnih sredstava obelodanjuju detaljnije finansijske informacije o segmentima.

U mnogim oblastima, računovodstvo se koristi za izveštavanje preduzeća o sredstvima i izvorima sredstava, odnosno stanju i uspehu poslovanja (Milojević et al., 2021). Koristi se od strane svih menadžera u poslovanju, a posebno onih u hotelijerstvu. Računovodstvo u hotelijerstvu se koristi svaki put kada gost kupi hranu, piće ili hotelsku sobu (Dopson i Hayes, 2017). Hoteli, kao veliki potrošači energije, vode, hemikalija za čišćenje i održavanje, generatori otpadnih voda, svojim poslovanjem negativno utiču na svoju okolinu (Jovanović, 2019). Stoga, neophodna je veća posvećenost hotela zaštiti životne sredine (Odeny et al., 2020). Dodatni podsticaj da se u hotelijerstvu ulaže u aktivnosti zaštite životne sredine predstavlja smanjenje troškova poslovanja, i povećanje dobitka. Naime, ova ulaganja imaju pozitivne efekte po poslovanje, koji se ispoljavaju kroz privlačenje većeg broja gostiju. Zaštita životne sredine i ekološka održivost postaju sve važniji faktori u hotelijerstvu i njihovoj konkurentnosti, na tržištu koje donosi brojne prednosti (Kostić et al., 2019). Duric i Potocnik Topler (2021) u svom radu kroz relevantnu literaturu pružaju uvid u analizu performansi i indikatore ekološke održivosti hotela, kroz studiju slučaja iz Srbije, koja je korišćena da se ukaže na složenost i značaj ovih indikatora u hotelijerstvu, kao i da se istakne značaj ekoloških izveštaja u slučaju Srbije. U vreme IT industrije postoje velike mogućnosti, te u vezi očuvanja životne sredine, ali i očuvanja energetske efikasnosti, na šta nailazimo i u Srbiji, sa još jedim akcentom na finansijske probleme. Imajući u vidu da je zaštita životne okoline neophodna za svaku državu i da takav vid problema zahteva veći budžet, pojedine zemlje se lako mogu naći u finansijskom problemu (Radonić i Zornić, 2013).

Ekološka odgovornost u turizmu je značajna pre svega sa aspekta zaštite životne sredine. Kako Voza i Fedajeva (2020) ističu "zdrava ili očuvana životna sredina predstavlja preduslov za razvoj savremenih oblika turizma". Primenom ovog principa mogu se očekivati pozitivni efekti na unapređenje turizma, povećanje interesovanja turista i pozitivni finansijski efekat. Na primer: korišćenje obnovljivih izvora energije kao što su solarna energija, snaga vetra, snaga vodotokova i geotermalna energija osiguravaju smanjenje štetnih efekata po životnu sredinu i ekonomsku korist, ne ispoljavaju štetne efekte po životnu sredinu, njihovim korišćenjem se smanjuje količina otpada, dugoročno posmatrano ovi izvori energije su ekonomski isplativiji, iako je početna investicija za njihovo korišćenje velika. Posebno važno pitanje koje se široko razmatra je odnos između potrošnje obnovljive energije i

ekonomskog rasta (Cvijović et al., 2020). Uprkos tome što princip ekološke odgovornosti donosi brojne prednosti, primena ovog principa u praksi je ograničena (Božić i Milošević, 2019). Diskusija o značaju ISO 14001 standarda i ulozi računovodstva u ovom procesu još uvek ostaje otvoreno pitanje među istraživačima i praktičarima. Tako je glavna svrha istraživanja Jovanović i Janjić (2018) identifikacija motiva i koristi od implementacije standarda ISO 14001 i ispitivanja uloge računovodstva u procesu implementacije. Kroz istraživanje obavljeno na primeru 33 kompanije koje imaju obavezu da dostave svoje podatke o izvorima zagađivanja životne sredine u Nacionalni registar zagađenja, pokazali su da su primarni motivi za uvođenje standarda ISO 14001 ekološka odgovornost, stvaranje imidža društveno odgovorne kompanije i unapređenje performansi. Takođe, rezultati istraživačke studije ukazuju da menadžeri preduzeća delimično prepoznaju ulogu računovodstva u implementaciji standarda ISO 14001. Osnovni cilj istraživanja koje su sproveli Jovanović et al. (2021) je ukazivanje na prednosti implementacije standarda ISO 14001 i ulogu računovodstvenih informacija u procesu upravljanja životnom sredinom. Ključni problem od koga su krenuli jeste u tome što se ne prepoznaje i ne razume uloga prateće podrške u procesu upravljanja životnom sredinom.

Rad pored uvoda i zaključka sadrži još tri dela. U prvom delu, koji je posvećen pregledu literature, govori se o izveštavanju o zaštiti životne sredine, opisuju se godišnji izveštaji o poslovanju preduzeća, uz poseban osvrt na ulaganje u zaštitu životne sredine. Drugi deo rada predstavlja korišćen uzorak i metodologiju, a treći analizu rezultata istraživanja, sa posebnim akcentom na sagledavanje izveštavanja o zaštiti životne sredine u sektoru I - usluge smeštaja i ishrane, preduzeća čije su akcije listirane na Beogradskoj berzi.

2. IZVEŠTAVANJE O ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE

Prema Knežević et al. (2013), neophodno je da se definiše sami problem, a nakon toga i način za njegovo rešavanje, da bi se očuvala životna sredina. Zato je neophodno planirati, pratiti i izveštavati o ulaganjima u zaštitu životne sredine, kako bi se sagledali i efekti koji proizilaze iz ulaganja. Osnovni cilj izveštavanja jeste obelodanjivanje ekoloških performansi kako bi se brojnim stejkholderima ukazalo na doprinos kompanije očuvanju životne sredine i usaglašenost poslovanja sa regulativom u domenu ekologije (Todorović, 2015, str. 409).

Kada govorimo o tradicionalnom računovodstvu, možemo reći da zauzima veoma usko poslovno-orijentisan stav. Samim tim, obuhvata i odmeuje poslovne transakcije. Prirodni svet je redefinisano u računovodstvenom

smislu. Na primer: šume su, posmatrane kao skladišta "drvene građe", a ne kao raj za divlje životinje, mora postaju skladišta zaliha ribe, a ne tretiraju se kao jedinstven ekološki raj, na vodu i vazduh gleda se kao na besplatne sirovine. Tradicionalno računovodstvo sa svojim uskim fokusom na računovodstvene brojeve ne odražava posledice aktivnosti kompanija na životnu sredinu. Novi računovodstveni sistem zaštite životne sredine bi trebalo da meri, beleži i otkriva čitav niz ekoloških korporativnih uticaja. To bi, između ostalog, uključivalo i identifikovanje ekološkog računovodstva kao sistema informisanja za zagađenje vazduha i vode, kao i iscrpljivanje prirodnih resursa (Knežević, 2011).

Prema članu 34 Zakona o računovodstvu, godišnji izveštaj o poslovanju koji je pravno lice dužno da sastavi treba da pruži sveobuhvatnu analizu razvoja i rezultata poslovanja pravnog lica i njegovog položaja, u skladu s obimom i složenosti poslovanja. Analiza razvoja i rezultata poslovanja pravnog lica i njegovog položaja treba da uključi finansijske i, prema potrebi, ključne nefinansijske pokazatelje uspešnosti koji su bitni za određenu delatnost, uključujući, između ostalih, i informacije koje se odnose na pitanja životne sredine - informacije o ulaganjima u cilju zaštite životne sredine. Mikro i mala pravna lica, osim ako su u pitanju društva od javnog interesa, nisu dužna da sastavljaju godišnji izveštaj o poslovanju, s tim što su informacije o otkupu sopstvenih akcija, odnosno udela dužna da navedu u napomenama uz finansijske izveštaje. Iako zakonska obaveza nefinansijskog izveštavanja počinje da se primenjuje na izveštaje za 2021. godinu, pojedina preduzeća u Srbiji su odavno prepoznala važnost koncepta održivog razvoja i uključila ne samo ekonomske, već i socijalne, kulturne i ekološke aspekte u proces donošenja odluka i izveštavanja (Marinković, 2015).

Razmatranje izveštavanja preduzeća o zaštiti životne sredine je neizostavno povezano sa prihodima države po pitanju zaštite životne sredine. Ti prihodi se ostvaruju od preduzeća koja plaćaju porez u oblasti zaštite životne sredine, i to: energetski porezi, porezi u oblasti saobraćaja, porezi na zagađenje i porezi na korišćenje resursa. Tabela 1 pokazuje prihode Republike Srbije od poreza u oblasti životne sredine po vrstama institucionalnih jedinica koje plaćaju porez za oblasti delatnosti, konkretno za G - I - Trgovina na veliko i malo i popravka motornih vozila; Saobraćaj i skladištenje; Usluge smeštaja i ishrane (sektor I je za potrebe analize svrstan sa sektorima G i H).

Tabela 1: Prihodi Republike Srbije od poreza u oblasti životne sredine po vrstama institucionalnih jedinica koje plaćaju porez za oblasti delatnosti G-I -

Godina	Vrsta poreza	G-I - Trgovina na veliko i malo i popravka motornih vozila; Saobraćaj i skladištenje; Usluge smeštaja i ishrane	%
2015	Energetski porezi	51.807,6	95,05%
	Porezi u oblasti saobraćaja	2.420	4,44%
	Porezi na zagađenje	153,8	0,28%
	Porezi na korišćenje resursa	125,4	0,23%
	Ukupno	54.506,8	100,00%
2016	Energetski porezi	52.416,8	93,61%
	Porezi u oblasti saobraćaja	3.227,2	5,76%
	Porezi na zagađenje	237,0	0,42%
	Porezi na korišćenje resursa	112,9	0,20%
	Ukupno	55.993,9	100,00%
2017	Energetski porezi	56.004,8	94,10%
	Porezi u oblasti saobraćaja	3.113,7	5,23%
	Porezi na zagađenje	259,9	0,44%
	Porezi na korišćenje resursa	139,8	0,23%
	Ukupno	59.518,2	100,00%
2018	Energetski porezi	61.927,8	94,10%
	Porezi u oblasti saobraćaja	3.485,2	5,30%
	Porezi na zagađenje	271,9	0,41%
	Porezi na korišćenje resursa	127,7	0,19%
	Ukupno	65.812,6	100,00%

Izvor: Republički zavod za statistiku

Svakako se ne može uočiti samo učešće prihoda sektora I u oblasti zaštite životne sredine na osnovu ovog zbirnog prikaza. Na osnovu zbirnog prikaza prihoda u oblasti zaštite životne sredine za period od 2015. do 2018. godine, samo se može zaključiti da je prisutan trend povećanja prihoda države u oblasti zaštite životne sredine. Najviše učešće ostvaruju energetski porezi, a najniže porezi na korišćenje resursa.

3. UZORAK I METODOLOGIJA

Ovaj rad sagledava izveštavanje o zaštiti životne sredine, uz poseban osvrt na preduzeća čije su akcije listirane na Beogradskoj berzi u okviru sektora I - usluge smeštaja i ishrane. Klasifikacijom delatnosti (Republički zavod za statistiku) definisani su sektori, oblasti, grane i grupe delatnosti sa šiframa delatnosti. Sektor I - Usluge smeštaja i ishrane obuhvata oblasti smeštaj i delatnost pripremanja i posluživanja hrane i pića. U okviru smeštaja defini-

sane su grane: hoteli i sličan smeštaj, odmarališta i slični objekti za kraći boravak, delatnost kampova, auto - kampova i kampova za turističke prikolice i ostali smeštaj, dok su u okviru delatnosti pripremanja i posluživanja hrane i pića, definisane sledeće grane: delatnosti restorana i pokretnih ugostiteljskih objekta i katering i ostale usluge pripremanja i posluživanja hrane.

U svrhu predmeta istraživanja, analizirano je ukupno 20 preduzeća u okviru kategorije I - Usluge smeštaja i ishrane, a čije akcije su listirane na Beogradskoj berzi. Za potrebe analize, korišćeni su zvanični podaci Agencije za privredne registre, i to godišnji izveštaji o poslovanju za 2018., 2019. i 2020. godinu. U radu su primenjene metode analize i sinteze, metoda analize sadržaja i statistička metoda u cilju sublimiranja prikazanih prethodnih teorijskih saznanja i praktičnih rezultata rada.

U skladu sa prethodno navedenim ciljem i pregledom literature, definisana je sledeća istraživačka hipoteza: Preduzeća koja posluju u okviru sektora I - usluge smeštaja i ishrane sa Beogradske berze ne izveštavaju o zaštiti životne sredine u godišnjim izveštajima.

4. ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Analiza rezultata počinje prikazom strukture po preduzećima u okviru sektora I - usluge smeštaja i ishrane i godinama posmatranja (2018. – 2020.), da li u godišnjem izveštaju o poslovanju postoji deo koji se odnosi na izveštavanje o zaštiti životne sredine. Tabela 2 pokazuje prethodno navedeno.

Tabela 2: Prikaz preduzeća u okviru sektora I-usluge smeštaja i ishrane - da li u godišnjem izveštaju o poslovanju postoji deo koji se odnosi na izveštavanje o zaštiti životne sredine, od 2018.do 2020. godine.

Naziv preduzeća	Da li u godišnjem izveštaju o poslovanju postoji deo koji se odnosi na izveštavanje o zaštiti životne sredine?		
	2018	2019	2020
Park a.d. Novi Sad	Postoji: Navodi se kako životnu sredinu preduzeće štiti tako što sav otpad skladišti na zakonom propisan način, i odgovarajuće službe koje se bave reciklažom otpada koje odnose iz prostorija preduzeća.	Postoji: Navodi se kako životnu sredinu preduzeće štiti tako što sav otpad skladišti na zakonom propisan način, i odgovarajuće službe koje se bave reciklažom otpada koje odnose iz prostorija preduzeća.	Postoji: Navodi se kako životnu sredinu preduzeće štiti tako što sav otpad skladišti na zakonom propisan način, i odgovarajuće službe koje se bave reciklažom otpada koje odnose iz prostorija preduzeća.
HUP Evropa a.d. Beograd-Palilula	Ne postoji	N.D.	Ne postoji

Naziv preduzeća	Da li u godišnjem izveštaju o poslovanju postoji deo koji se odnosi na izveštavanje o zaštiti životne sredine?		
	2018	2019	2020
Agroexport a.d. Beograd	Ne postoji	Ne postoji	Ne postoji
Borići a.d. Sjenica	Ne postoji	Ne postoji	Ne postoji
Goč a.d. Trstenik	Postoji: Navodi se da u ovoj godini nije bilo ulaganja u cilju zaštite životne sredine.	Postoji: Navodi se da u ovoj godini nije bilo ulaganja u cilju zaštite životne sredine.	Postoji: Navodi se da u ovoj godini nije bilo ulaganja u cilju zaštite životne sredine.
Grza-turist a.d. Paraćin	Ne postoji	Ne postoji	Ne postoji
Jugoprevoz – Ugopromet a.d. Krajujevac	N.D.	Ne postoji	Ne postoji
Lepenski vir a.d. Pećinci	Ne postoji	Ne postoji	Ne postoji
Putnik a.d Beograd	Ne postoji	Ne postoji	Ne postoji
Palisad a.d. Zlatibor	Postoji: Navodi se da delatnost preduzeća ne stvara osnovu za dodatna – neuobičajena ulaganja u cilju zaštite životne sredine.	Postoji: Navodi se da delatnost preduzeća ne stvara osnovu za dodatna – neuobičajena ulaganja u cilju zaštite životne sredine.	Postoji: Navodi se da delatnost preduzeća ne stvara osnovu za dodatna – neuobičajena ulaganja u cilju zaštite životne sredine.
Putnik a.d. Novi Sad	Postoji: Navodi se da preduzeće ne vrši posebno ulaganje u zaštitu životne sredine, ali se u svemu pridržava propisa koji regulišu ovu problematiku i sprovodi aktivnosti vezane za kretanje otpada koji se stvara prilikom procesa proizvodnje, odnosno pripreme hrane. Osim toga, preduzeće uredno izmiruje obaveze u pogledu naknade za zaštitu životne sredine, a koja je utvrđena od strane lokalne samouprave.	Postoji: Navodi se da preduzeće ne vrši posebno ulaganje u zaštitu životne sredine, ali se u svemu pridržava propisa koji regulišu ovu problematiku i sprovodi aktivnosti vezane za kretanje otpada koji se stvara prilikom procesa proizvodnje, odnosno pripreme hrane. Osim toga, preduzeće uredno izmiruje obaveze u pogledu naknade za zaštitu životne sredine, a koja je utvrđena od strane lokalne samouprave.	Postoji: Navodi se da preduzeće ne vrši posebno ulaganje u zaštitu životne sredine, ali se u svemu pridržava propisa koji regulišu ovu problematiku i sprovodi aktivnosti vezane za kretanje otpada koji se stvara prilikom procesa proizvodnje, odnosno pripreme hrane. Osim toga, preduzeće uredno izmiruje obaveze u pogledu naknade za zaštitu životne sredine, a koja je utvrđena od strane lokalne samouprave.

Naziv preduzeća	Da li u godišnjem izveštaju o poslovanju postoji deo koji se odnosi na izveštavanje o zaštiti životne sredine?		
	2018	2019	2020
Sloga a.d. Užice	Ne postoji	Ne postoji	Ne postoji
Sloga a.d. Valjevo	Ne postoji	Ne postoji	Ne postoji
Srbija-Tis a.d. Zaječar	Ne postoji	Ne postoji	Ne postoji
Vojvodina a.d. Novi Sad	Postoji: Navodi se da ulaganja u cilju očuvanja i zaštite životne sredine tokom godine nije bilo. Redovno se sprovode sve mere, kao i procedure propisane za rukovanje otpadom i sekundarnim sirovinama, kako za staru hartiju, ambalažu, elektrouređaje, kompjutersku opremu i potrošni materijal, drvo, metal i otpadno ulje.	Postoji: Navodi se da ulaganja u cilju očuvanja i zaštite životne sredine tokom godine nije bilo. Redovno se sprovode sve mere, kao i procedure propisane za rukovanje otpadom i sekundarnim sirovinama, kako za staru hartiju, ambalažu, elektrouređaje, kompjutersku opremu i potrošni materijal, drvo, metal i otpadno ulje.	Postoji: Navodi se da ulaganja u cilju očuvanja i zaštite životne sredine tokom godine nije bilo. Redovno se sprovode sve mere, kao i procedure propisane za rukovanje otpadom i sekundarnim sirovinama, kako za staru hartiju, ambalažu, elektrouređaje, kompjutersku opremu i potrošni materijal, drvo, metal i otpadno ulje.
Zlatar a.d. Nova Varoš	Ne postoji	Ne postoji	Ne postoji
Srednja Bačka a.d. Kula	N.D.	N.D.	N.D.
Jasenovo a.d. Nova Varoš	N.D.	N.D.	N.D.
Kopaonik ad, Blace	N.D.	N.D.	N.D.
UTP Bela Crkva a.d. Bela Crkva	N.D.	N.D.	N.D.

N.D. – nije dostupan godišnji izveštaj o poslovanju

Izvor: Izrada autora na osnovu godišnjih izveštaja o poslovanju preduzeća, a preuzeto sa sajta Agencije za privredne registre

U nastavku je sagledano procentualno učešće o tome da li u godišnjem izveštaju o poslovanju preduzeća koja posluju u okviru sektora I - usluge smeštaja i ishrane postoji deo koji se odnosi na izveštavanje o zaštiti životne sredine. Analizom po godinama je utvrđeno najveće učešće preduzeća u čijem godišnjem izveštaju o poslovanju od 2018. do 2020. godine ne postoji deo koji se odnosi na izveštavanje o zaštiti životne sredine, a podjednako učešće u 2018. i 2019. godini preduzeća u čijem godišnjem izveštaju o poslovanju postoji deo koji se odnosi na izveštavanje o zaštiti životne sredine i preduzeća za koje nije dostupan godišnji izveštaj o poslovanju. Takođe,

uočava se da u 2020. godini dolazi do neznatnog povećanja učešća preduzeća u čijem godišnjem izveštaju o poslovanju od 2018. - 2020. godine ne postoji deo koji se odnosi na izveštavanje o zaštiti životne sredine (Tabela 3).

Tabela 3: Da li u godišnjem izveštaju o poslovanju postoji deo koji se odnosi na izveštavanje o zaštiti životne sredine?

Opcije	2018	2019	2020
U godišnjem izveštaju o poslovanju postoji deo koji se odnosi na izveštavanje o zaštiti životne sredine.	25,00%	25,00%	25,00%
U godišnjem izveštaju o poslovanju ne postoji deo koji se odnosi na izveštavanje o zaštiti životne sredine.	50,00%	50,00%	55,00%
Nije dostupan godišnji izveštaj o poslovanju.	25,00%	25,00%	20,00%
Ukupno	100,00%	100,00%	100,00%

Izvor: Izrada autora na osnovu godišnjih izveštaja o poslovanju preduzeća, a preuzeto sa sajta Agencije za privredne registre

Na osnovu sagledavanja godišnjih izveštaja o poslovanju i utvrđivanjem da najveći broj preduzeća iz sektora I - usluge smeštaja i ishrane ne izveštava u istim o zaštiti životne sredine, hipoteza da preduzeća koja posluju u okviru sektora I - usluge smeštaja i ishrane sa Beogradske berze ne izveštavaju o zaštiti životne sredine u godišnjim izveštajima, je dokazana.

5. ZAKLJUČAK

Finansijsko, kao i nefinansijsko izveštavanje preduzeća od velike su važnosti za donošenje odluka u vezi sa preduzećem. Zaštita životne sredine, kao jedno od bitnih pitanja, poslednjih godina sve više dobija na značaju. Fizička i pravna lica koriste različite vidove ulaganja u zaštitu životne sredine, što može dovesti do kratkoročne, ali vrlo često i dugoročne koristi. Kod preduzeća se to najčešće ogleda u smanjenju troškova i povećanju dobitka.

Polazna pretpostavka rada da preduzeća iz sektora I - usluge smeštaja i ishrane ne izveštavaju (u dovoljnoj meri) o zaštiti životne sredine je dokazana. Velika važnost proučavane teme je sagledana u tome što su uzorak činila preduzeća čijim akcijama se trguje na Beogradskoj berzi i koja su u obavezi da sastave i učine dostupnim javnosti godišnji izveštaj o poslovanju. Nepostojanje zakonske obaveze o izveštavanju ovih preduzeća po pitanju zaštite životne sredine je bez ikakve sumnje doprinelo ovakvom stanju. Zakonska obaveza nefinansijskog izveštavanja počinje da se primenjuje na izveštaje za 2021. godinu, te se buduća istraživanja mogu baviti praćenjem da li se i u kojoj meri poštuje izveštavanje o zaštiti životne sredine. Svakako, i u ovom trenutku postoje preduzeća u svim sektorima delatnosti koja izve-

štavaju o zaštiti životne sredine, ali će pažnja biti usmerena i prilikom zakonske primene i izveštavanja na izveštaje za 2021. godinu. Sa primenom obaveze nefinansijskog izveštavanja o zaštiti životne sredine, očekuje se povećanje transparentnosti, a samim tim i rast ulaganja u zaštitu životne sredine.

LITERATURA

- Agencija za privredne registre, <https://www.apr.gov.rs>
- Beogradska berza, Sektor I - usluge smeštaja i ishrane, preuzeto 04.03.2022. godine sa: https://www.belex.rs/trzista_i_hartije/sektori/I
- Božić, A., & Milošević, S. M. (2019). Ekološka odgovornost u hotelijerstvu. *Tims. Acta: naučni časopis za sport, turizam i velnes*, 13(1), 51 - 60. <https://doi.org/10.5937/timsa-ct13-20598>
- Cvijović, J., Obradović, T., & Knežević, S. (2020). A literature survey on relationship between renewable energy consumption and economic growth. *Economics of Agriculture*, 67(3), 991-1010. <https://doi.org/10.5937/ekoPolj2003991C>
- Dopson, L. R., & Hayes, D. K. (2017). *Managerial Accounting for the Hospitality Industry*, Wiley.
- Duric, Z., & Potocnik Topler, J. (2021). The Role of Performance and Environmental Sustainability Indicators in Hotel Competitiveness. *Sustainability*, 13(12), 6574. <https://doi.org/10.3390/su13126574>
- Janjić, V., & Jovanović, D. (2015). Uloga računovodstva u implementaciji sistema za upravljanje zaštitom životne sredine. U M. Jakšić, V. Stojanović Aleksić, P. Mimović (Red.) *Ekonomsko-socijalni aspekti priključivanja Srbije Evropskoj Uniji*. Kragujevac, Ekonomski fakultet Univerziteta u Kragujevcu, 393 - 402.
- Jovanović, D., & Janjić, V. (2018). Motives for, benefits from and accounting support to the ISO 14001 standard implementation. *Ekonomski horizonti*, 20(1), 25 - 41. <http://dx.doi.org/10.5937/ekonhor1801027J>
- Jovanović, D., Todorović, M., & Medved, I. (2020). Environmental Management Accounting: Support to ISO 14001 Implementation in Serbia: A Case Study. *Fresenius Environmental Bulletin*, 29(4), 2290 - 2299.
- Jovanović, S. (2019). Green hotels as a new trend in the function of sustainable development and competitiveness improvement. *Economics of Sustainable Development*, 3(1), 1 - 7, <https://doi.org/10.5937/ESD1901001J>
- Knežević, S. (2011). Računovodstvo zaštite životne sredine na nivou poslovnog sistema. *Računovodstvo*, 9-10, 48 - 56.
- Knežević, S., Marković, M., & Stanković, A. (2013). Održivo investiranje sa fokusom na zaštitu životne sredine. *Zbornik radova IX Skup privrednika i naučnika, SPIN '13, Nova industrijalizacija, reinženjering i održivost*, 5-6. novembar 2013. godine, Beograd, Fakultet organizacionih nauka, Centar za operacioni menadžment, Privredna komora Srbije, 43 - 52.
- Kostić, M., Ratković, M., & Forlani, F. (2019). Eco-hotels as an example of environmental responsibility and innovation in savings in the hotel industry. *Hotel and Tourism Management*, 7(2), 47 - 56. <https://doi.org/10.5937/menhottur1902047K>
- Marinković, G. (2021). Izveštavanje o zaštiti životne sredine u savremenom poslovnom ambijentu (praksa u Srbiji). *Ecologica*, 28(102), 173 - 179. <https://doi.org/10.18485/ecologica.2021.28.102.5>